

האתיקה של הספרן

מידות טובות ורעות אתה מוצא בכל מקצוע ומקצוע. וודאי רצוי הדבר, שהאנשים האומרים להיות ספרנים ואף גם אלה המשמשים כבר ספרנים, יתנו דעתם על המידות המיוחדות הללו. כי הרי ערך המידות הטובות במקצוע אינו נופל מערך הידיעות המקצועיות, ומנהגים רעים במקצוע מביאים לעתים קרובות לידי קלקלות מכריעות לא פחות מן הבורות באותו שטח. אכן, בדרך כלל נוהגים להקדיש לנטיות אפיו של האדם למקצועו תשומת-לב מעטה מאשר לכושר השכלי והגופני שלו. וזה משום שברוב המקצועות מוצא הדבר את תיקונו בחיבתו ובנטייתו המיוחדת של האדם למקצוע מסויים, שיש בהן בעצמן משום גילוי לסגולות-אופי ידועות, המכשירות את האדם למקצוע מסויים, ואילו במקצוע הספרן, לדאבוננו, אין הדבר תמיד כך. כאן ממלא המקרה תפקיד גדול מבשאר מקצועות. ומה רבים המקרים, שאדם מקבל משרה של ספרן, רק משום שלא נמצא אותה שעה אחר במקומו. כשאני מעלה על לבי את ראשית דרכי אני כספרן, — הדבר היה עוד בימי אוסטריה מנוחתה עדן, — הריני זוכר היטב כי אחד מחברי בימים ההם נעשה ספרן, משום שלא הצליח בהוראה בבית-ספר תיכון; הוא לא ידע לקיים את המשמעת בכיתתו במידה כזו, שבשעת השיעור היו תלמידיו מתנדנדים על מוטות מנורות-הגז, שהיו אז בשימוש, וסבור היה בצדק רב, כי הספרים, שבהם יצטרך לקיים סדר מעטה, יהיו שקטים יותר מן התלמידים. חבר אחר שלי נעשה ספרן משום שהיה קומפוזיטור. השלישי — משום שהיה משורר לירי. שכן מקוים היו כי מקצוע הספרנות לא יהא מפריע להם ביצירתם, אלא במידה פחותה ביותר. ועוד חבר קרוב מאוד לי נעשה ספרן משום ששעות-העבודה בספריות היו אז השעות הנוחות לו ביותר, והנה, — אוסטריה זה כבר נפטרה מן העולם, שעות-העבודה זה כבר אינן נוחות כשהיו. עסק הספריות, נתמלא חיים ותנועה כל-כך שאינו יכול לשמש עוד מקום משרה שקטה למשוררים ליריים וקומפוזיטורים; כללו של דבר — האנשים באו זה כבר לכלל דעה שאין מקצוע הספרן מקצוע ארעי כלל, אלא בולע את האדם כולו, ומחייב השכלה מדעית וספרותית יסודית וכן גם סגולות-אופי ידועות, — דבר שיש להדגיש במיוחד.

בדרך כלל סבורים הבריות כי ראשית כל סגולות אלו היא' האהבה לספרים, — בין שזו היא אהבה לתכנו של הספר, לספרות או למדע, או לכל הדברים המרובים והשונים, העלולים לשמש תוכן לספרים, — ובין שהחיבה היא לספר עצמו, כחפץ מיוחד במינו, הקוסם ללב חובבי-הספרים בכל סגולותיו האפשריות: בצורת הדפוס, בנייר, בציורים, בכריכה, בתבנית, ביחידותו של הספר או ביקר-מציאותו, בכל הפרטים האפשריים מבחינה היסטורית וביבליוגרפית, ואפילו בריחו הטיפוסי. כל זה נאה אמנם מאוד, — אפס לא די בזה. והאנשים המאוהבים בספרים לא תמיד הם גם ספרנים טובים. שהרי הספרן בא במגע לא רק עם ספרים אלא גם עם אנשים. עומד הנהו בתווך, בין הספר ובין האדם; והוא המליץ ביניהם. רוצה הוא לסייע בידי האנשים להגיע אל הספרים הדרושים להם. מקצועו של הספרן מקצוע של עזרה ושל שירות הוא. אמנם כך הם כמובן גם מקצועות רבים אחרים; אולם הספרן הנכון לעזרה מזלו יפה ביותר. ובזאת הוא נבדל, לאשרו, מן העוסקים במקצועות דומים אחרים. גם הרופא מבקש להושיע, לעזור — אולם האנשים הללו, שלהם עליו לתת עזרתו, חולים הם, חשים מכאובים ויסורים; גם

כונת המורה היא לעזור, — אולם הילדים, שאותם הוא צריך ללמד, הם סוררים לפעמים, ולעתים קרובות מאוד יש צורך לטובתם הם, לרדות בהם ביד חזקה. מה שאין כן האנשים, שבידם רוצה לסייע הספרן, אין הם הולכים, באים הם בריאים ושלמים ואין להם אלא חשק אחד: רוצים הם לקרוא. אין הם סוררים, ואין כל צורך לכפותם לטובתם, אדרבא, באים הם מרצונם הטוב. ומה טוב לספרן, שיש בידו לעזור להם; ואף גם, — פרט שאין לזלזל בו כל עיקר — חנינם! זה הוא אחד מצדדיו היפים ביותר במקצועו של הספרן, שהאנשים הבאים אליו, לבקש עזרה ממנו, אינם צריכים על-הרוב לשלם כלום או כמעט כלום. בעוד אשר כל עזרה אחרת — בין גופנית בין רוחנית — עולה בכסף! לרופא, לפרקליט יש לשלם, שכר-לימוד צריך לשלם, — ואצלנו, כידוע, השכר גדול למדי, — את מחיר הכרטיסים לקונצרטים ולתיאטראות יש לשלם וכן גם את מחיר הספרים, אם רצונך לקנותם. ואילו השימוש בחדרי-המקרא חנינם הוא אין כסף ובעד שאילת ספרים התשלום הוא פעוט מאוד. והרי זה פלא ממש בעולם הזה, שהכול עולה בו בדמים! הספרן עומד איפוא, כאיש-הביניים בין הספרים והאנשים, שעל כן עליו להיות ידיד לספרים וגם ידידם של האנשים. דבר זה, שעליו להצטיין בשתי אלה יחד, תוך כדי פעולה אחת, הוא הצד האופייני שבמקצועו ומבחינה זו יש להעריך את כל מעלותיו ומגרעותיו. אם שונא ספרים הוא הרי ודאי ספרן רע הנהו. אכן, אם הוא אוהב רק את הספרים ושונא את הבריות, אף אז איננו ספרן טוב; אז אינו אלא אחד „משומרי הספרים“ ההם, שנוח להם להחביא את הספרים מעיני הקוראים מאשר לתתם להם; והרי הם באים לכלל עצבנות למראה המבקרים הבולשים ברעבתנות בין הספרים, והם רוגנים וזועפים בראותם שהקוראים אינם מקבלים מרות ושולחים פעם בפעם את ידם בערמות-הספרים השונות. מובן כי ענין קשה הוא פריעת-סדרים זו, שכן עושה היא את בשרו של כל ספרן חדודין חדודין, אולם חייב הוא לשלוט ברוחו ולבדוק בנפשו יפה אם אין אהבתו לספרים עושה אותה שעה פלסתר את אהבתו לבריות. כי לעולם אורבת לו הסכנה ליהפך מספרן לשומר-מוזיאון או למפקח-מחסן. אולם גם היפוכו של דבר מקלקל את השורה. באם הספרן אוהב-אדם ביותר וחיבתו לספרים מועטת כל-כך, שהוא זורק ממש את הספרים אחר הקורא, והוא מוסרם לידי מבלי לדאוג להם יותר, מבלי להנך את הקוראים לדייקנות ונקיון, — הרי גם אז לא יכירנו מקומו בספריה. לעולם יזכור הספרן, שביחס לקורא של היום הרי הוא כנציגם של כל הקוראים העתידים לבוא. וכי הוא הנושא באחריות לפני המון הקוראים בעתיד על התנהגותם של קוראיו היום בספרים. כי גורלם של ספרים מסויימים להאריך ימים מקוראיהם, ולהיות נקראים גם בעת שהקוראים והספרנים שכיום לא יהיו עוד ויעברו מן העולם.

עבודה אמנותית
בכריכות עור ובד
 להוצאות ספרים וספרי בנקים

„בוצ'בר" בע"מ
 בית כריכה מכני לספרים ופנקסים

תל אביב, רחוב מזא"ה 58 טלפון 3268